

Charles Péguy: Misli III.

XII, I, 23. listopada, 1910. Victor-Marie, comte Hugo.

(Seljaci) Oni osjećaju, da je ironija nezgrapna, da je ironija nešto najneuljudnije... da je ona nešto najoprečnije nježnosti francuskoga genija.

Oci obitelji, ti veliki probisvijeti modernoga društva.

*

Kantizam ima čiste ruke, ali nema ruku.

*

Francuska je velika muslimanska vlast, u Africi. Kakva bi ona bila vevlast uopće, kada bi u svijetu naknadno bila izvjesna kršćanska sila.

XIII, 2, 24. rujna, 1911. un nouveau theologien.

Siromaštvo, rad, obitelj: to su tri stupa svega života.

*

Komično je najbliži rod tragičnome.

*

Tako rekavši, nikoga ne sudim po onome, što govori, nego po načinu, kako što govori.

*

XIII, 4, 22. listopada, 1911. le porche du mystère de la deuxième vertu.

Djeca ne rade. Ali se sve radi za djecu.

*

Onaj, koji ljubi, samim time... dolazi u ovisnost o onome, koga ljubi.

*

XIV, 6, 16. veljače, 1913. L'argent.

Kada se danas kaže: puk, stvara se literatura, dapače jedna

od najnižih, izborna, politička, parlamentarna literatura. Nema više naroda. Svatko je građanin.

★

To me vodi do čudna pitanja i začudno mi je, što se to pitanje nije nikada postavilo. Zašto pučki učitelji ne studiraju... Ne vidim, u čemu bi ih znanje latinskoga i grčkoga jezika smetalo, da ne predaju francuski i da, što više, predaju na francuskome.

XV, 8, 26. travnja, 1914. note sur M. Bergson et la philosophie bergsoninne.

Ima intelektualaca svuda i u svemu. To jest: golemo mnoštvo ljudi čuvstvuje g o t o v i m čuvstvima, kao što u istome razmjeru ima velika gomila ljudi, koji misle g o t o v i m mislima.

★

Isto je tako malo slikara, koji vide, kao i filozofa, koji misle.

★

Homer je jutros nov, a ništa nije tako staro kao možda današnje dnevne novine.

★

Nema više filozofije protiv razuma, kao što nema bitke protiv rata, umjetnosti protiv ljepote, vjere protiv Boga. Bergsonizam nikada nije bio ni iracionalizam ni antiracionalizam.

★

Clio (oeuvre posthume).

Čovjek, koji je pjesnik u dvadesetoj godini, nije pjesnik, on je čovjek; ako bude pjesnik poslije d v a d e s e t g o d i n a, tada je pjesnik.

★

Note conjointe (oeuvre posthume).

Stihovi i proza dva su različna bića i bez veze, i kazati istu stvar u prozi i u stihu, ne znači isto reći.

★

Za mozak, koji je uistinu nešto filozofski, pravi problem ne radi o punoći nego o praznini ili, još bolje, o prazninama... Zato i postoji problem zla, a nema problema dobra.

★

Kako Bergson pravo veli, da jezik znači sve, (a da ne bi smio značiti ništa).

★

Materijalizam je doista postao neodrživ. Međutim materijalista se dobro drži. Na vlasti je.

★

Bergson, i nitko drugi, oslobodio nas je od one metafizike svijeta, koja se htijaše predstaviti kao fizika.

Sve, što Bergson bude izgubio, bit će, ne u korist svetoga Tome, nego opet u prilog Spenceru.

NAŠA DOMOVINA

VII, 7, 17. prosinca, 1905, les suppliants parallèles.

(Francuski socijalisti) Konačno će uvidjeti, da ćemo morati braniti poljsku slobodu i sve slobode svega svijeta nipošto u Poljskoj, nego posve jednostavno i sasvim mirno, ako mogu reći, na obalama Meuse.

★

VII, 8, 31. prosinca, 1905, Louis de Gonzague.

Osobito čuvajmo to blago poniznih, tu vrst razumne radosti, koja je cvijet života, tu vrst zdrava veselja, koje je sama krepost i kreposnije od iste kreposti.

★

XIV, 9, 27. travnja, 1913, l'argent suite.

Neprijatelj za nas, nejasno sav neprijatelj, zli duh, bijahu Prusi. To još ne bijaše tako ludo. Ni tako daleko od istine. Bilo je to 1880. To je i 1913. Trideset i tri godine. I vratismo se na isto.

★

Ako se radi o razoružanju, neka gospoda Nijemci započnu.

★

Francuski vojnik i top od 75... u svako doba određuje količinu zemlje, gdje se francuski govori.

★

Duhovno je stalno položeno u logorski krevet vremenitoga.

★

Ja sam najliberalniji čovjek na svijetu...

Ne kažem da se mora vjerovati, kako će biti rata, ali velim, da je ludost jamčiti, da ga ne će biti.

★

Pravo ne donosi mira, ono stvara rat... Čim se pojavi u svijetu kakav kut prava, on je odmah rodno mjesto rata.

★

(Molitva za nas ljude od krvi i mesa)

*Sretni, što umriješe za domaje vremenite,
Jer su one tijelo Božijega grada.*

*Sretni, što pomriješe za dom svoj i vjeru
I za jadne časti očinskih kuća.*

*Jer su one slika, one su početak,
I tijelo i ogled Božijega doma.*

*Sretni, što pomriješe u pravednu ratu,
Sretno klasje zrelo, žito pokošeno.
Sretni pobjednici. A mir ratnicima.*

*Uz njih Bog nek stavi na tezulju pravde
Što volješe silno, dva tri grama zemlje.
Nek ih Bog drukčije neg anele mjeri
Nek On uz njih stavi malo onog gliba,
Što spočetka bjehu i u što su prešli,
Gospode, Ti ih od te zemlje sazda
Ne čudi se, što ih nađe zemljanima.*

*Mislimo, da je čitav jedan svijet zainteresiran u opiranju
Francuske protiv njemačkog presizanja. I da bi čitav jedan svijet
poginuo skupa s nama. I da bi to bio sam svijet slobode.*

POVIJEST

VI, 3, 30. listopada, 1904. Z a n g w i l l.

Moderni je historik postao bogom.

★

*Čovječanstvo je gotovo vazda mislilo, da je upravo reklo svoju
posljednju riječ.*

★

VIII, 3, 4. studenoga, 1906. situation faite... histoire et
sociologie.

*Posvuda, gdje je povijest nesigurna, samim time i istom tom
nesigurnošću i sociologija je neizvjesna...*

*Ako ne znam sigurno kakva događaja, nužno slijedi, da
ne mogu sa sigurnošću ni zamisliti zakona, koji bi određivao taj
događaj.*

★

*To je jedna od temeljnih zabluda modernih vremena u orga-
nizaciji povjesnoga rada, metodama se daje... glavna vrijednost,*

i tako savršeno posvemašnja važnost, kao da bi one trebale da sve nadomjeste.

★

XI, 12, 17. srpnja, 1910. *notre jeunesse.*

Eto toga upravo ne dopuštam, da bi oni, koji su vidljivi za povijest, imali veliku važnost u dubinama stvarnosti.

★

XIV, 9, 27. travnja, 1913, *l'argent (suite).*

Tko bi zaniijekao, da ima ikakva druga kompetencija osim one, koja izvire iz metode iscrpljenosti: to i jest upravo naša teza. Da refleksija, razgovori, saobraćaj, meditacija i čitavo ono intelektualno podneblje (i jednostavno dobro čitanje tekstova) više znači nego iscrpljenost dokumentacije ili iscrpljenost literature, koja se uostalom ne dostiže, do koje se uostalom nikada ne dolazi, eto, to je naša tvrdnja.

MODERNI SVIJET

VI, 3, 30. listopada, 1904, *Zangwill.*

Svi mi, više ili manje nejasno, držimo, da čovječanstvo počinje modernim svijetom.

★

Sav je moderni svijet u Renanu: ne možeš otvoriti Renanova djela, a da odatle ne iziđe sva neizmjenost modernoga svijeta.

★

VII, 7, 17. prosinca, 1905, *les suppliants parallèles.*

Grčki svijet umire danas na naše oči. Što ne mogoše navale ni prodori svih barbara, što ne može učiniti ni vrijeme, neumorni rušilac, trenutačno slavlje nekoliko političarskih demagogija to, eto čine na očigled svih nas.

★

Jednostavnom promjenom, prostom tobožnjom reformom programa srednjoškolske nastave francuske, kratkotrajnim trijumfom nekolicine modernističkih zanešenjaka i jednostranih znanstvenjaka francuskih uglavnom radikala, nekoliko profesionalnih socijalista, čitava jedna kultura, čitavi jedan svijet... posve mirno i posve nenaravno, na naše oči iščezava s lica svijeta i iz života čovječanstva. Na naše oči i našim nastojanjima gine uspomena na najljepšu humanost.

★

Kratkotrajno je slavlje demagogija. Ali su ruševine vječite.

★

VIII, 5, 2. prosinca, 1906. situation faite... parti intellectuel.

Moderni intelektualci, moderna intelektualistička stranka ima neograničeno pravo na posjed svoje metafizike, filozofije, religije, svoga praznovjerja, pa bilo ono i tako nezgrapno i tako glupo, koliko je nužno da im se sviđa... Ali radi se o tome... da se zna, ima li moderna država pravo i je li joj to zvanje... da prihvati tu metafiziku, da je prilagodi za se, da je nametne svijetu pružajući joj uslugu svih golemih sredstava državne moći.

★

Kad ćemo napokon dobiti rastavu metafizike i države.

★

VIII, II, 3. veljače, 1907. Cahiers de la Quinzaine.

Sve to, što se zove čista znanost, to jest igra sistema i hipoteza, tumačenja i teorija, sve je to puno, prepuno, sve je nabijeno najstarijim fizičkim i metafizičkim mitologijama.

★

Čovječanstvo će prestići prve zračne lađe, kao što je prestiglo prve lokomotive. Ono će prestići g. Santos-Dumont-a, kao što je to učinilo sa Stephensonom. Poslije telefotografije ono će pronaći vazdan »gračija« i »skopija« i »fonija«, koje će sve biti jednako »tele«, i moći će se obići oko zemlje za manje od ništa. Ali to će vazda ostati prolazna zemlja... Nema razloga, da bi se ikada ikakav čovjek, ili ikakvo čovječanstvo... moglo razložito pohvaliti, da je prestiglo Platona. Idem i dalje. Dodajem, da kulturnan, doista kulturnan čovjek, ne razumije, ne može dapače ni zamisliti, što bi to zapravo značilo tvrditi, da je tko prestigao Platona.

★

Renesansa, preporod, bijaše pravo čudo u povijesti čovječanstva. I ne bijaše baš vrlo nepotpuna. A mi danas možemo vidjeti, možemo izmjeriti, kako je bila bijedna.

★

IX, I, 6. listopada, 1907. situation faite... gloire temporelle.

Preveć se zaboravlja, da je moderni svijet u drugoj formi buržujski, kapitalistički. Dapače zanimljivo je gledati, kako naši protukršćanski, posebno protukatolički socijalisti, ne pazeći na protivurječje, pale tamjan istome svijetu pod imenom modernoga,

a na isti svijet pod imenom buržujškoga i kapitalističkoga najžešće navaljuju.

★

Dolaskom modernih vremena veliki broj silnih vlasti dapače većina njih, pada, ali nikako da bi njihov pad ikako koristio moćima duha ostavljajući im slobodu rada, naprotiv iščeznuše vlasti sile i nikome ne koristiše nego samo onoj nasilnoj moći, koja se zove novac.

★

Dvadeset, trideset naraštaja (godišnjih) Francuza ne brojeći slijedećih i oni, koji dolaze unaprijed, misle, da je to doista sve tako bilo. To je tako. Da su svi ljudi, bez ikakve iznimke od početka svijeta, koji ipak nije bio stvoren, do trideset i prvoga prosinca hiljadu sedam stotina osamdeset i devete — poslije Kristova rođenja — do ponoći bili blesaste budale . . . , a da su prvoga siječnja hiljadusedamstodevedesete, u ponoći, u dvanaesti sati, ništa minute, ništa sekunde, u jednoj desetini sekunde — a pravi se učenjaci ne zaustavljaju ni kod desetine sekunde — svi postali veličanstveni, svi, izuzevši naravno natražnjake.

★

Moderni svijet ponizuje. Ponizuje državu, ponizuje čovjeka. Ponizuje ljubav; ponizuje ženu. Sramoti pleme; ponizuje dijete. Ponizuje naciju; ponizuje obitelj. Ponizuje, uspio je poniziti, što je možda najteže poniziti na svijetu: on ponizuje smrt.

★

X, 13, 20. lipnja, 1909, à nos amis, à nos abonnés.

Propast rimskoga carstva . . . ne bijaše ništa prema rasulu današnjega društva. Bijaše u njemu, nesumnjivo, mnogo više zločina i još nešto više mana. Ali imadaše također neizmjereno više duhovne snage. U njegovoj gnjiloći bijaše mnogo zdravih klica. Nije imalo ovakovih obećanja neplodnosti, koje mi danas imamo.

★

XI, 12, 17. srpnja, 1910, notre jeunesse.

Moderni se svijet ne protivi samo starome francuskome poretku, on se diže, protuslovi svima starim kulturama skupa, svima starim poretcima zajedno, svima starim civilizacijama ujedno, svemu, što je kultura, svemu, što je civilizacija. To . . . prviput u povijesti svijeta čitav jedan svijet živi i napreduje, čini se da napreduje protiv svake kulture.

★

Sabotaža odgozgo mnogo je starija od sabotaže odozdo.

★

Posljednji rob bijaše član istoga kršćanskoga svijeta kao i kralj. Danas više ne postoji nikakav poredak. Bogati svijet i siromašni žive ili se, konačno, pričinjaju kao dvije mase, kao dva vodoravna sloja, rastavljena prazninom, nepremostivim ponorom. U modernome svijetu svatko pati od moderne bolesti.

★

XIV, 6, 16. veljače, 1913, L'argent.

Svijet se manje promijenio od vremena Isusa Krista nego od unazad trideset godina.

★

Bi li čovjek vjerovao, nas su othranili u veselu narodu... U moje doba svatko pjevaše.

★

Bi li nam se vjerovalo... mi poznavasmo radnika, koji su žudno, zavidno htjeli raditi.

★

Osobito zapamtite, da ih danas uglavnom ne zanima nerad na gradilištima... Kao i njihovi stari i oni čuju onaj gluhi poziv rada, koji bi htio da se vrši. I uglavnom gadi im se samima od sebe kvariti orude. Ali eto vrlo ugladena gospoda, učenjaci, buržuji: rastumačiše im, da je u tome socijalizam i da u tome stoji revolucija.

★

To se ne može previše naglasiti. Sve zlo dođe po buržoaziji... Kažem izričito po kapitalističkoj buržoaziji i po velikoj buržoaziji. Marljiva buržoazija naprotiv, sitna buržoazija postade najnesretniji socijalni razred, jedini, koji danas realno radi, jedini, koji je dosljedno sačuvao netaknute radničke vrline, i koji, za nagradu, napokon jedini živi stvarno u bijedi.

★

Poburžujeni radnici (najgori buržuji).

★

*Jedini, vi to znate, jedini je novac gospodar.**

Prijevod Ivana Tomasa

Charles Péguy

* Jedan dio Misli izišao je u »Životu« br. 7 i 8 1939.